

УДК 343.985: 343.6

DOI: 10.31733/2078-3566-2024-2-241-247

Ігор ПИРІГ[©]
доктор юридичних наук,
професор
(Дніпровський державний
університет внутрішніх
справ, м. Дніпро, Україна)

Олександр ЖУРАВЕЛЬ[©]
доктор філософії
в галузі права
(Дніпровський державний
університет внутрішніх
справ, м. Дніпро, Україна)

Андрій КАЛАШНИК[©]
(Державне бюро
розслідувань, Україна)

ВИКОРИСТАННЯ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ І СПЕЦІАЛЬНИХ ЗНАТЬ ПРИ РОЗСЛІДУВАННІ ЗЛОЧИНІВ ПРОТИ ЖИТТЯ ТА ЗДОРОВ'Я ОСОБИ

Розглянуто можливості використання інформаційних технологій під час розслідуванні кримінальних правопорушень проти життя та здоров'я особи. Запропоновано використовувати програмне забезпечення для визначення фізичних можливостей учасників конфлікту шляхом аналізу таких важливих фізіологічних показників, як вік, вага, комплекція, сила удару, витривалість та ін. Запропоновано алгоритм дій слідчого щодо реалізації проведених досліджень у доказову базу шляхом проведення слідчого експерименту з фіксацією результатів вимірювання показників у протоколі слідчої (розшукової) дії з наступною обробкою її програмою та оформленням отриманих результатів довідкою спеціаліста.

Ключові слова: розслідування, кримінальні правопорушення проти життя та здоров'я особи, слідчі (розшукові) дії, спеціальні знання, інформаційні технології, спеціаліст, експерт.

Постановка проблеми. Одним із основних завдань кримінального провадження, визначених у ст. 2 Кримінального процесуального кодексу України (далі – КПК України), є проведення швидкого, повного та неупередженого розслідування [1], задля чого слідчий, дізнавач, прокурор повинні вжити всіх передбачених законом заходів для встановлення події кримінального правопорушення, елементів складу злочину, осіб, причетних до нього, та зібрати необхідну доказову базу. При цьому уповноважені особи використовують свої знання, вміння та навички, отримані ними під час фахової професійної юридичної підготовки та практичної діяльності. Але іноді для вирішення вказаних завдань недостатньо мати лише юридичні знання.

Розвиток сучасної науки і техніки, інформаційних технологій та комп'ютерної техніки, програмного забезпечення пов'язаний зі взаємопроникненням знань, їх широким використанням у різних галузях практичної діяльності, в тому числі і при розслідуванні кримінальних правопорушень. Кримінальні правопорушення проти життя та здоров'я особи є одними з найнебезпечніших та найскладніших у розслідуванні.

© І. Пиріг, 2024

ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0002-8391-067X>
ihor.pyrih@dduvs.edu.ua

© О. Журавель, 2024

ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0002-6830-150X>
oleksandr.zhuravel@dduvs.edu.ua

© А. Калашник, 2024

ORCID iD: <https://orcid.org/0009-0003-2320-7506>
d_alpaa@dduvs.edu.ua

Складнощі під час розслідування виникають на різних етапах, зокрема при кваліфікації правопорушення та отриманні доказової інформації. Одним зі складних питань у доказуванні є встановлення механізму кримінального правопорушення у разі протистояння, надання опору правопорушнику з боку потерпілого. Іноді досить складно оцінити фізичні можливості учасників конфлікту, що вочевидь впливає на кваліфікацію кримінального правопорушення, зокрема на визначення та оцінку ступеня тяжкості тілесних ушкоджень. Одним із напрямів вирішення зазначеної проблеми є розробка комп'ютерного забезпечення процесу оцінки фізичних можливостей особи під час протистояння у конфлікті, результатом якого є вчинене кримінальне правопорушення: вбивство, нанесення тілесних пошкоджень різного ступеня тяжкості, побої та мордування тощо.

Аналіз публікацій, в яких започатковано вирішення цієї проблеми.

Проблемам розробки методики розслідування кримінальних правопорушень, інформаційного забезпечення розслідування, використання під час розслідування спеціальних знань та інформаційних технологій приділялась увага з боку науковців: В. Арешонкова, В. Бахіна, К. Белякова, А. Волобуєва, В. Гончаренка, В. Журавля, А. Іщенка, Н. Клименко, В. Лисиченка, О. Одерія, М. Салтєвського, М. Сегає, Р. Степанюка, І. Хараберюша, В. Хахановського, Ю. Черноус, С. Чернявського, В. Шепітька, М. Щербаковського та ін. Однак у роботах учених не приділялося достатньо уваги розробці інформаційного забезпечення розслідування кримінальних правопорушень проти життя та здоров'я особи.

Метою статті є визначення можливостей використання інформаційних технологій і спеціальних знань при розслідуванні кримінальних правопорушень проти життя та здоров'я особи.

Виклад основного матеріалу. Інформаційне забезпечення має велике значення під час розслідування кримінальних правопорушень, зокрема в умовах недостатньої кількості відомостей щодо події злочину, коли у слідчого відсутні або є неповними дані для здійснення роботи щодо виявлення слідів правопорушення, встановлення особи злочинця, з'ясування механізму події та подальшої організації розслідування. Використання сучасних інформаційних технологій особливо необхідне у слідчих ситуаціях початкового етапу розслідування, коли не встановлено особу, яка вчинила кримінальне правопорушення. Результативність використання інформації зумовлена часом із моменту її одержання. Чим швидше реалізується ця інформація, тим більшим є її вплив, а ефективність вищою [2, с. 241]. На даних, отриманих із використанням інформаційних технологій, базується діяльність слідчого, що полягає у побудові та перевірці версій, організації та плануванні розслідування, обранні тактики проведення окремих слідчих (розшукових) дій, тактичних комбінацій та операцій, інших заходів [3, с. 235].

Інформаційні технології, використання комп'ютерної техніки та сучасного програмного забезпечення справляє значний вплив на проведення досудового розслідування загалом. Використання електронного контенту та програмного забезпечення надає низку переваг. Перевагами використання інформаційних технологій вважаємо:

- швидкість та ефективність: електронні системи дозволяють швидко обробляти та зберігати значні обсяги інформації, що сприяє повному та швидкому розслідуванню;
- централізований доступ до різних інформаційних масивів: єдиний реєстр та електронні бази даних, зокрема бази Інформаційного порталу Національної поліції України [4], дозволяють забезпечити централізований доступ до інформації для всіх учасників кримінального провадження, що полегшує обмін даними та співпрацю між органами та підрозділами Національної поліції України та іншими правоохоронними органами;
- аналітичні можливості програмного забезпечення дозволяють проводити аналіз великої кількості даних без участі слідчого, що сприяє перевірці та уточненню обставин кримінального провадження і прийняттю обґрунтованих рішень;
- зменшення паперового обігу дозволяє полегшити трудомісткий процес фіксації матеріалів кримінального провадження на папері, що є екологічно та економічно вигідним і значно скорочує час проведення розслідування.

Погоджуємося з перспективним напрямом, запропонованим А. Столітнім, щодо запровадження електронного кримінального провадження, для створення якого

пропонується з'єднати електронні системи органів кримінальної юстиції, системи електронного врядування (державних органів), загальнодержавні реєстри і бази даних за допомогою інтегрованих систем із метою забезпечення швидкого, ефективного й економічно вигідного обміну інформацією в онлайн-режимі та автоматизації електронних процесуальних процедур [5, с. 32].

Вимоги до комп'ютерних технологій, що використовуються при розслідуванні кримінальних правопорушень, за визначенням О. Тарасенка, є такими: 1) безпека – засоби, що використовуються, не повинні завдавати шкідливого впливу на комп'ютерну інформацію на носіях або в будь-який спосіб змінювати чи пошкоджувати об'єкти дослідження; 2) універсальність, тобто сумісність із будь-яким технічним (апаратним) чи програмним забезпеченням; 3) захищеність від шкідливих дій на них, що стосується у переважній більшості носіїв програмних продуктів і даних, що використовуються для збирання слідів; 4) ефективність – здатність детально досліджувати комп'ютерні засоби з метою виявлення слідів обігу протиправного контенту в мережі Інтернет; 5) доцільність, тобто мета і результат використання засобу при збиранні слідів повинна відповідати витратам сил і засобів на її досягнення; 6) мобільність та оперативність застосування експертом або спеціалістом без використання спеціальних транспортних засобів; 7) наочність, тобто всі дії, що здійснюються цими спеціальними засобами, повинні бути очевидними для всіх учасників слідчої (розшукової) дії, а їхня послідовність – чітко фіксуватися [6, с. 426].

Проте, окрім наявних переваг, під час використання інформаційних технологій потрібно враховувати складнощі, що можуть виникнути при цьому, а саме:

- можливості впливу на роботу комп'ютерних систем ззовні, в тому числі з метою знищення чи фальсифікації інформації. Тобто є необхідність у забезпеченні високого рівня кібербезпеки для захисту конфіденційної інформації в електронній системі від несанкціонованого доступу;

- необхідність дотримання високого технічного стану обладнання та працездатного програмного забезпечення з метою запобігання втраті даних через технічні несправності;

- використання електронних систем вимагає залучення спеціалістів належного рівня, а також наявності відповідних знань у слідчого (дознавача) для їх використання під час оцінки висновків спеціаліста та подальшого їх використання у доказуванні;

- виникнення можливих проблем із інтерфейсом та сумісністю систем і програмних продуктів різного рівня, а також із обміном даними, що може ускладнити співпрацю між правоохоронними органами.

Під час встановлення механізму події при розслідуванні вбивств, нанесення тілесних пошкоджень, побойів та мордування, зважаючи на протистояння правопорушника та потерпілого, що виникає при цьому, важливими факторами є визначення віку, ваги, комплекції, сили удару, витривалості та інших показників учасників протистояння, наявність предметів, за допомогою яких було вчинене кримінальне правопорушення, та вплив означених показників на прийняття слідчим рішення щодо кваліфікації кримінального правопорушення та проведення комплексу слідчих (розшукових) дій.

З метою встановлення вищевказаних факторів та досягнення бажаного результату слідчий, дізнавач, прокурор повинні звертатися за допомогою до спеціалістів у галузі фізичного виховання, медицини та комп'ютерної техніки для розрахунку вищевказаних показників учасників конфлікту, у результаті якого було нанесено шкоду здоров'ю. При аналізі показників із використанням спеціально розробленого програмного забезпечення слідчий отримує необхідну для розслідування інформацію.

Програмне забезпечення «Self Defender System» було створено через потребу у розробці криміналістичних рекомендацій щодо вдосконалення методики розслідування кримінальних правопорушень проти життя та здоров'я особи, де важливе значення мають перевірка і уточнення відомостей, що необхідні для встановлення обставин вказаних кримінальних правопорушень, пов'язаних із фізичним впливом правопорушника на потерпілого та можливим вчиненням спротиву останнього. Програмне забезпечення виконує серію математичних розрахунків для досягнення об'єктивного уніфікованого результату інциденту між стороною потерпілого та нападника. Проведені математичні розрахунки мають за мету звести індивідуальні показники кожного з учасників до певного коефіцієнту для того, щоб можна було

розрахувати коефіцієнт впливу сторони нападника та потерпілого та передбачити результат інциденту у разі дій, що можуть становити загрозу для життя потерпілого.

Методика розрахунку у програмі складається з послідовним виконанням таких кроків:

- визначення критеріїв, важливих для прийняття рішення: ваги, сили, витривалості, а також сили завдання удару;

- нормалізація матриці рішень, під якою розуміють зведення показників до величин від 0 до 1 для того, щоб звести їх до однієї шкали;

- зважування критеріїв за показником ступеня важливості відносно один одного. Оскільки у розглядуваному випадку маємо 4 критерії і вони всі між собою однаково важливі, то вага кожного з них становить 0,25;

- визначення так званих ідеального та негативного ідеального рішень. Для кожного критерію визначається найкраще (ідеальне) та найгірше (негативне ідеальне) значення з-поміж усіх варіантів. Ідеальним рішенням є найвище значення для критеріїв вигоди (наприклад, сила завдання удару, де чим вища, тим краща) і найнижче значення для критеріїв вартості (наприклад, вага, де чим нижча, тим краща).

- обчислення евклідової відстані – кожного з варіантів від ідеального рішення та негативного ідеального рішення, що робиться за допомогою формули евклідової відстані, що вимірює відстань по прямій лінії між двома точками;

- обчислення відносної близькості до ідеального рішення робиться шляхом ділення відстані від негативного ідеального рішення на суму відстаней ідеального та негативного ідеального рішення;

- ранжування параметрів від найвищого до найнижчого. Варіант із найбільшою відносною близькістю вважається найкращим вибором.

Основою методики обчислення даної програми є метод TOPSIS, що являє собою метод багатокритеріальної оптимізації, котрий ґрунтується на порівнянні альтернатив [7] та передбачає розв'язання багатокритеріальної задачі оптимізації саме в означеній вище постановці.

Для впровадження означеного програмного забезпечення у кримінальний процес необхідно використовувати спеціальні знання. Під спеціальними знаннями у кримінально-процесуальному та криміналістичному значенні розуміють сукупність теоретичних знань і практичних умінь та навичок у галузі науки, техніки, мистецтва чи ремесла, набутих у результаті фахової підготовки або професійного досвіду роботи, що використовуються з метою розслідування та попередження злочинів [8, с. 14].

На сучасному етапі серед науковців немає єдиної думки щодо форм використання спеціальних знань, їхньої процесуальної регламентації, кількості, класифікації та змісту. Але більшість науковців дотримуються думки щодо їх поділення на процесуальні та непроцесуальні. Процесуальними вважають форми, що прямо передбачені законом, а саме: участь спеціаліста у кримінальному провадженні (ст. 69 КПК України); проведення судових експертиз із залученням експерта (ст. 71 КПК України). Непроцесуальними вважають спеціальні знання, що прямо не передбачені законом та результати застосування яких не фіксуються у процесуальних документах. Такими формами є: а) відомчі розслідування, перевірки технічного стану; б) проведення досліджень об'єктів безпосередньо на місці події; в) консультативно-довідкова допомога; г) надання технічної допомоги в підготовці технічних засобів, виконанні трудомістких робіт; д) використання допомоги обізнаних осіб при проведенні оперативно-розшукових заходів [8, с. 14]. На нашу думку, до непроцесуальних можна також віднести як окрему форму проведення досліджень із використанням спеціального обладнання.

Законодавець дозволяє застосовувати будь-які види спеціальних знань у галузі науки, техніки, мистецтва та ремесла. Це цілком справедливо, оскільки нормами кримінального права врегульовано значну кількість суспільних відносин, а пізнання причин та обставин їх порушення у процесі слідства може вимагати застосування різних за змістом спеціальних знань, досвіду та навичок. Не менш важливим аргументом є те, що людство у своєму розвитку постійно збагачується все новими і новими знаннями у різних галузях, тому дати в законі їх вичерпний перелік неможливо [8, с. 14].

Для реалізації результатів, отриманих при використанні зазначеної програми у кримінальному провадженні, як доказів потрібне використання спеціальних знань як у процесуальній так, і непроцесуальній формах. Для цього пропонується такий алгоритм

дій слідчого. Відповідно до ст. 240 КПК України з метою перевірки і уточнення відомостей, що мають значення для встановлення обставин кримінального правопорушення, слідчий, дізнавач, прокурор мають право провести слідчий експеримент, у тому числі за допомогою необхідних дослідів чи випробувань. Пропонується відбирати необхідні для програми показники саме шляхом проведення вправ із їх вимірюванням на спеціально сертифікованих приладах у межах конкретної слідчої (розшукової) дії з фіксацією її результатів у протоколі. При цьому можливе залучення спеціалістів з фізичного виховання для контролю правильності виконання особою вправ. Наприклад, сила удару вимірюється як середнє значення прямих та бокових ударів кожної з кінцівок. Загальна сила вимірюється, засновуючись на факторі домінуючої руки та ноги.

У подальшому спеціаліст у галузі комп'ютерних технологій має ввести отримані дані у запропоновану програму, в якій буде відбуватися їхній аналіз та розрахунок. Отриманий у ході розрахунку результат може бути надано слідчому у формі довідки спеціаліста (ст. 71 КПК України) та приєднано до матеріалів кримінального провадження як документ у разі розслідування злочинів або як джерело доказів – висновок спеціаліста під час розслідування кримінальних проступків (ст. 298-1 КПК України).

Раніше нами неодноразово висловлювалася думка, що висновки та довідки спеціалістів містять досить вагомий для розслідування інформацію та мають бути окремими джерелами доказів, а не приєднуватися до матеріалів кримінального провадження як документи [9; 10]. Зважаючи на зазначене, підтримуємо пропозиції щодо змін та доповнень до КПК України, а саме п. 2 ст. 84 «Докази» пропонуємо сформулювати у такій редакції: «процесуальними джерелами доказів є показання, речові докази, документи, висновки та довідки експертів і спеціалістів». З огляду на введення у кримінальний процес таких понять, як «висновок» та «довідка» спеціаліста, пропонуємо розтлумачити їхній зміст, оскільки на сьогодні у КПК України немає взагалі жодного їх визначення. У зв'язку з чим слід доповнити § 5 глави 4 «Докази і доказування» окремою статтею «Висновки та довідки експертів і спеціалістів» такого змісту: «Висновок спеціаліста – це докладний опис проведених спеціалістом досліджень під час залучення його для проведення слідчих (розшукових) дій та зроблені за їх результатами висновки, обґрунтовані відповіді на запитання, поставлені особою, яка залучила спеціаліста», «Довідка експерта чи спеціаліста – викладені в усній чи письмовій формі відповіді на запитання особи, яка залучила до розслідування спеціаліста чи експерта, що ґрунтуються на їхніх спеціальних знаннях та професійному досвіді роботи або використанні наукових довідкових джерел інформації» [10, с. 204].

Запропонований спосіб вирішення питання оцінки фізичних параметрів учасників події кримінального правопорушення може використовуватися тільки як одне зі джерел доказів. Отримані результати потрібно оцінювати у сукупності з результатами проведення інших слідчих (розшукових) дій: допитів свідків, слідчих експериментів, експертиз, зокрема судово-медичної, та ін.

Висновки. Підсумовуючи, потрібно зазначити, що запропоноване програмне забезпечення може бути використане під час розслідування кримінальних правопорушень проти життя та здоров'я особи, зокрема для: аналізу фізичних даних (ваги, росту, комплекції та сили завдання удару учасників конфлікту), що сприятиме встановленню ступеня насильства та можливого умислу у вчиненні злочину; відтворення механізму події при створенні віртуальної симуляції ситуації, що сталася, де слідчий може аналізувати різні варіанти подій та їхні наслідки; оцінки результатів програми спеціалістами з медицини, фізіології та інших галузей для дачі висновків щодо можливого впливу їхніх результатів на кваліфікацію правопорушення.

Результати, отримані з використанням запропонованого програмного забезпечення, у сукупності з іншими доказами можуть бути використані під час доказування у кримінальному провадженні та сприятимуть отриманню повної об'єктивної доказової інформації та неминучому притягненню винних до відповідальності.

Список використаних джерел

1. Кримінальний процесуальний кодекс України : Закон України від 13.04.2012. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text>.
2. Плетенець В. М. Використання можливостей інформаційного забезпечення в

подоланні протидії досудовому розслідуванню. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ. 2022. № 1 (120). С. 239–244.*

3. Корнієнко М. В. Інформаційне забезпечення виявлення, розслідування та попередження насильницьких злочинів щодо дітей. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ. 2019. № 3 (100). С. 232–238.*

4. Про затвердження Положення про інформаційно-комунікаційну систему «Інформаційний портал Національної поліції України»: наказ МВС України від 03.08.2017 № 676. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1059-17#Text>.

5. Столітній А. В. Електронне кримінальне провадження на досудовому розслідуванні : автореф. дис. ... д-ра юрид. наук : 12.00.09 / Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ. Дніпро, 2018. 42 с.

6. Тарасенко О. С. Застосування спеціальних знань під час розслідування кримінальних правопорушень, пов'язаних з обігом протиправного контенту в мережі Інтернет. *Юридична наука. 2020. № 6 (108). С. 424–432.*

7. Ahmadi H., Rad M. S., Nilashi M., Ibrahim O., Almaee A. Ranking the micro level critical factors of electronic medical records adoption using TOPSIS method. *Health Informatics : An International Journal. 2013. Vol. 2. No 4. P. 19–32.*

8. Пиріг І. В., Бідняк Г. С. Використання спеціальних знань на досудовому розслідуванні : навч. посібник. Дніпро : Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2019. 140 с.

9. Пиріг І. В. Фіксація результатів дослідницької діяльності спеціалістів на місці події. *Криміналістика і судова експертиза. 2020. Вип. 65. С. 220–229.*

10. Пиріг І. В. Законодавче забезпечення участі спеціалістів під час проведення слідчих (розшукових) дій. *Актуальні питання судової експертизи і криміналістики : зб. матеріалів Міжнар. наук.-практ. конф. з нагоди 100-річчя від дня народження М. С. Романова (м. Харків, 17 трав. 2024 р.). Харків : ННЦ «ІСЕ ім. Засл. проф. М. С. Бокаріуса», 2024. С. 202–204.*

Надійшла до редакції 29.05.2024

Прийнято до опублікування 05.06.2024

References

1. Kryminalnyi protsesualnyi kodeks Ukrainy [Criminal Procedure Code of Ukraine] : Zakon Ukrainy vid 13.04.2012. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text>. [in Ukr.].

2. Pletenets, V. M. (2022) Vykorystannia mozhyvostei informatsiinoho zabezpechennia v podolanni protydivi dosudovomu rozsliduvanniu [Using the possibilities of information support in overcoming resistance to pre-trial investigation]. *Naukovyi visnyk Dnipropetrovskoho derzhavnoho universytetu vnutrishnikh sprav. № 1 (120), pp. 239–244.* [in Ukr.].

3. Korniienko, M. V. (2019) Informatsiine zabezpechennia vyvialnennia, rozsliduvannia ta poperedzhenia nasyllyntskykh zlochnyiv shchodo ditei [Information support for detection, investigation and prevention of violent crimes against children]. *Naukovyi visnyk Dnipropetrovskoho derzhavnoho universytetu vnutrishnikh sprav. № 3 (100), pp. 232–238.* [in Ukr.].

4. Pro zatverdzhennia Polozhennia pro informatsiino-komunikatsiynu systemu «Informatsiinyi portal Natsionalnoi politsii Ukrainy» [On the approval of the Regulation on the information and communication system «Information portal of the National Police of Ukraine»] : nakaz MVS Ukrainy vid 03.08.2017 № 676. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1059-17#Text>. [in Ukr.].

5. Stolitnii, A. V. (2018) Elektronne kryminalne provadzhennia na dosudovomu rozsliduvanni [Electronic criminal proceedings at pre-trial investigation] : avto-ref. dys. ... d-ra yuryd. nauk : 12.00.09 / Dnipropetrovskiy derzhavnyi universytet vnutrishnikh sprav. Dnipro. 42 p. [in Ukr.].

6. Tarasenko, O. S. (2020) Zastosuvannia spetsialnykh znan pid chas rozsliduvannia kryminalnykh pravoporushen, poviazanykh z obihom protypravnoho kontentu v merezhi Internet [Application of special knowledge during the investigation of criminal offenses related to the circulation of illegal content on the Internet]. *Yurydychna nauka. № 6 (108), pp. 424–432.* [in Ukr.].

7. Ahmadi, H., Rad, M. S., Nilashi, M., Ibrahim, O., Almaee, A. (2013) Ranking the micro level critical factors of electronic medical records adoption using TOPSIS method. *Health Informatics : An International Journal. Vol. 2. No 4, pp. 19–32.*

8. Pyrih, I. V., Bidniak, H. S. (2019) Vykorystannia spetsialnykh znan na dosudovomu rozsliduvanni [Use of special knowledge in pre-trial investigation] : navch. posibnyk. Dnipro : Dniprop. derzh. un-t vnutr. sprav. 140 p. [in Ukr.].

9. Pyrih, I. V. (2020) Fiksatsiia rezultativ doslidnytskoi diialnosti spetsialistiv na mistsi podii [Fixation of the results of research activities of specialists at the scene of the incident]. *Kryminalistyka i sudova ekspertyza. Vyp. 65, pp. 220–229.* [in Ukr.].

10. Pyrih, I. V. (2024) Zakonodavche zabezpechennia uchasti spetsialistiv pid chas provedennia slidchykh (rozshukovykh) dii [Legislative support for the participation of specialists during investigative (search) actions]. *Aktualni pytannia sudovoi ekspertyzy i kryminalistyky : zb. materialiv Mizhnar. nauk.-prakt. konf. z nahody 100-richchia vid dnia narodzhennia M. S. Romanova (m. Kharkiv, 17 trav. 2024 r.). Kharkiv : NNTs «ISE im. Zasl. prof. M. S. Bokariusa», pp. 202–204.* [in Ukr.].

ABSTRACT

Ihor Pyrih, Oleksandr Zhuravel, Andriy Kalashnyk. Use of information technologies and special knowledge in the investigation of crimes against personal life and health. The possibilities of using information technologies during the investigation of criminal offenses against the life and health of a person are considered. It is proposed to use the software to determine the physical capabilities of the participants in the conflict by analyzing such important physiological indicators as age, weight, build, impact strength, endurance, and others. An algorithm of the investigator's actions regarding the implementation of the conducted research into the evidence base by conducting an investigative experiment with recording the results of the measurement of indicators in the protocol of the investigative (search) action with subsequent processing by its program and registration of the obtained results with a specialist's certificate is proposed.

Attention is focused on the fact that the software proposed by us can be used during the investigation of criminal offenses against the life and health of a person, in particular for: analysis of physical data: weight, height, build and force of the task of striking the participants in the conflict, which helps to establish the degree of violence and possible intent to commit a crime; reproduction of the mechanism of the event when creating a virtual simulation of the situation that occurred, where the investigator can analyze various variants of events and their consequences; evaluation of the results of the program by specialists in medicine, physiology and other fields to give conclusions about the possible impact of their results on the qualification of the offense.

The results obtained using the proposed software, in combination with other evidence, can be used during evidence in criminal proceedings and will contribute to obtaining complete objective evidentiary information and the inevitable prosecution of the guilty.

Keywords: investigation, criminal offenses against the life and health of a person, investigative (search) actions, special knowledge, information technologies, specialist, expert.

УДК 343.983.7

DOI: 10.31733/2078-3566-2024-2-247-254

Руслан СТЕПАНЮК[©]

доктор юридичних наук, професор
(Харківський національний університет
внутрішніх справ, м. Харків, Україна)

ЕКСПРЕС-АНАЛІЗ ДНК У РОЗСЛІДУВАННІ КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ

Визначено правові та організаційні проблеми щодо використання експрес-аналізу ДНК в розслідуванні кримінальних правопорушень та запропоновано шляхи їх вирішення. Констатовано ефективність приладів швидкого ДНК-тестування для ідентифікації масових жертв війни та вирішення інших завдань розслідування, у зв'язку з чим в Україні в умовах масштабної збройної агресії значно активізувалася робота з використання криміналістичного обладнання для швидкого ДНК-тестування. Водночас потребують подальшого розвитку питання правового, організаційного і методичного характеру задля вдосконалення відповідних процедур. Це сприятиме розширенню у перспективі спектра можливостей цієї інноваційної сфери криміналістичної техніки.

Акцентовано на тому, що відсутність належної правової регламентації суспільних відносин, пов'язаних із застосуванням ДНК-аналізу в кримінальному провадженні призводить до значних ускладнень у забезпеченні ефективного використання інструментів швидкого ДНК-тестування у розкритті та розслідуванні кримінальних правопорушень. Оптимальним варіантом виходу з цієї ситуації вбачається внесення змін і доповнень до КПК України з метою впорядкування одержання біологічних зразків і проведення перевірочних досліджень спеціалістами з оформленням їхніх результатів у формі висновку спеціаліста. Також необхідно в КПК України врегулювати особливості проведення молекулярно-генетичних досліджень. Це дозволить забезпечити захист генетичних даних і чітко встановити межі втручання в приватне та сімейне життя. Необхідно впровадити відомчу інструкцію для спеціалістів-криміналістів щодо застосування експрес-систем ДНК-тестування у службовій діяльності. Також потрібно

© Р. Степанюк, 2024

ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0002-8201-4013>

stepanuk2@ukr.net